

EVOLUSI PERANCANGAN BANDAR DI PULAU PINANG

Goh Ban Lee

[Artikel ini bertujuan mengesan evolusi praxis perancangan bandar di Bandaraya Georgetown dari awal zaman kolonial bila campurtangan kerajaan dalam hal-ehwal *built environment* terutama untuk meningkatkan keadaan sanitari yang amat buruk dan mengurangkan kadar penyakit berjangkit juga kebakaran besar-besaran. Sejak dari tahun 1930an campurtangan kerajaan telah berkembang dalam penyediaan skim "layout" dan juga pelan perzonan untuk memelihara dan mengawal pembangunan tanah. Perancangan bandar adalah sama seperti perancangan guna tanah. Bersabit dari Akta Perancangan Bandar dan Wilayah 1976, Majlis Perbandaran Pulau Pinang telah kini dikehendaki mengikut praxis perancangan rancangan struktur - pelan tempatan. Evolusi praxis perancangan bandar yang kebelakangan ini meminta perancang memahami struktur physical, alam persekitaran dan socio-ekonomi kawasan perancangan sebelum menyediakan sesuatu perancangan yang mana dengan ini mereka mestilah mempunyai kebolehan untuk menyambung apa yang dimaksudkan oleh Harvey (1973) "sociological imagination" dan "spatial consciousness".]

This article traces the evolution of town planning praxis in Georgetown from the early colonial days when government intervention in the built environment was mainly to improve the terrible sanitary conditions and minimise wide-spread occurrences of communicable diseases and large-scale fires. From the 1930's, this intervention evolved to include the preparation of layout schemes and zoning plans to regulate and control land development. Town planning was equivalent to land use planning. Following the Town and Country Planning Act of 1976, the Municipal Council of Penang Island is now required to follow the structure plan - local plan planning system. This latest evolution in the town planning praxis demands that the planners understand the physical, environmental and socio-economic structures of the planning areas before a plan is formulated. As such planners must be able to bridge what Harvey (1973) calls "sociological imagination" and "spatial consciousness".]

Pulau Pinang tidak lama lagi akan merayakan ulangtahun kedua ratus sejak ianya diasaskan pada tahun 1786. Ramai orang akan mempunyai alasan untuk menyambut perayaan ulangtahun ini kerana kemewahan dan keselesaan kehidupan yang dibawa oleh pembangunan dan kemajuan bandaraya ini semenjak hampir 200 tahun yang lalu. Tetapi ada juga sebilangan penduduk akan meragui mengapa perayaan ini harus diadakan kerana cara hidup dan peluang kehidupan mereka adalah tidak menjadi lebih baik, malah mungkin lebih buruk dari apa yang dihadapi oleh ibu bapa atau nenek-moyang mereka. Misalnya, perumahan untuk mereka masih merupakan satu bilik sewa di bangunan yang berkopak-kapak dan dimana kemudahan tandas dan air pancur masih tidak lengkap. Di kebanyakan tempat, kualiti alam semulajadi telah merosot. Segelintir kawasan yang indah dan segar telah menjadi "kawasan larangan" kepada mereka kerana kos yang tinggi.

Kedaa
perancang
ditumpukan
menjaga ku
menikmati
perumahan.
awam. Kep
cangan ban
seberapa ra
tu sahaja.
perancang

Oleh y
semula apa
semula ini l
Majlis Per
menyediaka
cadangan se
Pulau Pinan
termasuk ke
rik. Kajian
yang terlibat
dan kelemah
yang lepas.
ada untuk
seimbang.

Asas Peranc

Asas pe
pada awal-a
memperoleh
pat untuk m
pany dalam
cang dan sa
kerana tidak
Kapitan Ligh
dangkan tuj
kapitan laut
pelan banda
kali oleh K
garispandu
jawapan kat

Keadaan ini boleh dikatakan sungguh menghairankan kerana terdapat perancangan bandar yang telah dijalankan bertahun-tahun dan sepatutnya dirumpukan kepada usaha untuk meninggikan lagi kehidupan masyarakat, menjaga kualiti alam semulajadi dan membolehkan semua orang ramai menikmati kemudahan kesihatan, pelajaran, rekreasi, pekerjaan, perumahan, komunikasi, sistem pengangkutan dan lain-lain kemudahan awam. Kepada pemerhati biasa adalah ternyata bahawa tujuan asas perancangan bandar, iaitu untuk menghasilkan kebajikan dan kemajuan kepada seberapa ramai yang boleh, dinikmati oleh golongan-golongan yang tertentu sahaja. Kritik-kritik yang lebih tajam mungkin mengatakan bahawa perancangan bandar telah gagal sama sekali.

Oleh yang demikian, adalah tepat pada masanya untuk mengkaji semula apa yang telah dilakukan di atas nama perancangan bandar. Kajian semula ini lebih tepat pada masanya kerana memandangkan kepada pihak Majlis Perbandaran Pulau Pinang (MPPP) sedang dalam proses menyediakan satu Rancangan Struktur yang akan menerangkan polisi dan cadangan secara kasar mengenai pembangunan dan kegunaan tanah di Pulau Pinang ini termasuk cadangan untuk memperbaiki *built-environment* termasuk kemudahan awam, perumahan, komunikasi dan pengurusan trafik. Kajian semula ini akan memberi peluang kepada mana-mana pihak yang terlibat atau berminat dalam perancangan bandar meninjau kekuatan dan kelemahan amalan perancangan bandar yang telah berlaku pada masa yang lepas. Ini dapat membantu kita mengenalpasti peluang-peluang yang ada untuk mencadangkan *praxis* perancangan yang lebih berkesan dan seimbang.

Asas Perancangan Bandar

Asas perancangan bandar di Pulau Pinang boleh dikatakan lemah pada awal-awal lagi dalam sejarahnya. Tujuan asas Kapitan Francis Light memperoleh pulau ini dari Sultan Kedah ialah untuk mendirikan satu tempat untuk memudahkan lagi aktiviti-aktiviti perdagangan *East India Company* dalam benua Asia Tenggara. Pembinaan sebuah bandar yang terancang dan saksama mungkin tidak difikirkan langsung oleh Light. Oleh kerana tidak terdapat ahli perancangan bandar yang datang bersama-sama Kapitan Light (ini adalah satu perkara yang tidak menghairankan memandangkan tujuan perolehan pulau ini) dan oleh sebab beliau ialah seorang kapitan laut dan tiada ada kepakaran dalam perancangan bandar, tiada pelan bandar disiapkan sebelum pulau ini mula diduduki. Rayuan berkali-kali oleh Kapitan Light kepada East India Company untuk memberi garis panduan polisi tanah dan pembangunan hanya menerima jawapan-jawapan kabur, seperti:

Terpulanglah kepada kebijaksanaan anda untuk menerima kolonis-kolonis yang anda fikirkan sesuai dan patut; dan memberi tiap-tiap keluarga beberapa bidang tanah mengikut keadaan dan pertimbangan anda (dari Phillips, 1884:23).

Dengan kuasa yang diberi, Light menyambut semua mereka yang mahu bermastautin ke pulau ini dan membenarkan pendudukan dan tuntutan tanah dengan sebarangan. Keadaan begini menjadi buruk sampai MacDonald, Superintendent Pulau Pinang selepas Light, menyesal bahawa:

Tanah dahulunya adalah komoditi yang sungguh banyak dan difikirkan sebagai tidak berharga. Memohon bererti memiliki, atau mengambil tanpa permohonan pun difikirkan sama seperti pemilikan yang sah (dari Phillips, 1884:4).

Dengan ketiadaan pelan bandar dan kawalan pembangunan tanah serta pertambahan bilangan penduduk yang cepat, membangkitkan masalah-masalah yang berkaitan dengan urbanisasi yang cepat dan tidak berperaturan. Kesan-kesan buruk ini termasuk kejadian penyakit berjangkit yang meluas; kebakaran besar-besaran; kekurangan perumahan dan peraturan kesihatan. Keadaan yang buruk ini telah mengakibatkan permulaan kepada campurtangan kerajaan dalam pembangunan pulau ini. Satu tindakan kerajaan ialah untuk membekal kemudahan awam seperti saluran air atau *aqueducts*, jalanraya, longkang dan pusat-pusat perubatan dan sanitorium. Jenis-jenis campurtangan yang lain termasuk kawalan pembangunan seperti menghalang atap diguna sebagai bahan bumbung dalam kawasan bandaraya dan mengadakan "fire-break" atau "ruangan api" dalam kawasan rumah berderet (Penang, Past & Present, 1968:1-11).

Campurtangan kerajaan dalam pembangunan bandar semakin meluas dan intensif mulai tahun 1913 dengan satu enakmen Ordinan Perbandaran atau *Municipal Ordinance*, yang memberi kuasa kepada Pesuruhjaya Bandar (*Municipal-Commissioners*) bukan hanya untuk memberi perkhidmatan bandaran tetapi juga untuk meluluskan lebih banyak undang-undang kecil bagi mengawal lebih banyak lagi aktiviti-aktiviti bandar. Ordinan Perbandaran ini juga mempunyai dua fasal yang memberi Pesuruhjaya pesuruhjaya kuasa untuk merancang pembangunan bandar:

Bangunan tidak boleh dibina sebelum pelan-pelan untuk jalan raya baru telah dipersetujui oleh Pesuruhjaya-pesuruhjaya. (Section 101 dari Cap. 133).

dan

Berkaitan dengan mana-mana tanah yang sedang dipermajukan Pesuruhjaya-pesuruhjaya boleh menyediakan sesuatu pelan yang menunjukkan jalan raya, jalan belakang dan tanah lapang yang mereka anggap patut untuk menjaya keadaan kebersihan yang betul dan kemudahan awam yang cukup dalam rancangan dan penggunaan tanah termasuk juga tanah sekeliling (Sec. 102 dari Cap. 133).

Walaupun bangunan-bangunan begitu penting. Cuma dalam barulah usaha Perbandaran daraya Georgetown cuma menunjangkan pelan layout sampai pada pelan ini cum

Dalam tarikh Barat telah menunjukkan zon kegiatan. Dan dalam tarikh kegiatan perancangan menyediakan bangunan di Georgetown mungkin tidak kuasa kepada apa yang ada corak kegunaan dalam perancangan Georgetown. E Ordinan Town umumnya di Georgetown n menguatkuasakan

Pelan Layout d Cap 137 bahagian pelan-pelan baru Mengikut fasal itu:

- a) jalan, lan
- b) zon atau kategori kawasan kegunaan

Walaupun terdapat undang-undang untuk mengawal kegiatan pembangunan bandar, aktiviti perancangan bandar adalah perkara yang tidak begitu penting kepada Pesuruhjaya-pesuruhjaya Bandar pada masa itu. Cuma dalam tahun 1929, iaitu 16 tahun selepas wujudnya undang-undang, barulah usaha yang serius diambil oleh Pejabat Kejuruteraan Suruhanjaya Perbandaran apabila pelan-pelan layout untuk beberapa tempat di Bandaraya Georgetown disediakan. Tetapi pelan-pelan layout yang awal ini cuma menunjukkan garis jalan dan kawasan kosong. Dalam beberapa kes pelan layout ini tidak berguna sebab kawasan itu telah dibangunkan dan sampai pada masa sekarang, kawasan kosong yang ditunjukkan dalam pelan ini cuma wujud dalam kertas sahaja.

Dalam tahun 1930an, amalan perancangan bandar yang dijalankan di Barat telah menjadi lebih sofistikated. Pelan-pelan bandar, bukan sahaja menunjukkan garis untuk jalan dan tanah kosong, tetapi juga meliputi zon-zon kegiatan perbandaran dan bagaimana zon-zon ini akan digunakan. Dan dalam tahun 1939, suatu inovasi yang penting telah wujud dalam kegiatan perancangan bandar di pulau ini di mana jabatan kejuruteraan menyediakan pelan penzonan untuk memberi garis panduan untuk pembangunan di Bandaraya Georgetown. Tetapi pelan penzonan (Rajah 1) ini mungkin tidak ada kuasa undang-undang sebab Cap 133 tidak memberi kuasa kepada Pesuruhjaya Bandar untuk menyedia dan menguatkuasakan apa yang ada di dalam pelan penzonan ini. Walau bagaimanapun, daripada corak kegunaan tanah pada masa sekarang, nampaknya apa yang terkandung dalam pelan penzonan 1939 adalah berkesan dan pelan ini telah memainkan peranan yang besar dalam pembangunan fizikal di Bandaraya Georgetown. Dalam tahun 1949, pihak Bandaraya Georgetown meluluskan *Ordinan Town Board (Town Planning Provisions (Extensions))* yang pada umumnya dikenali sebagai Cap 137 part ix. Dengan ini, Bandaraya Georgetown mula mempunyai undang-undang untuk menyedia dan menguatkuasakan pelan-pelan bandar.

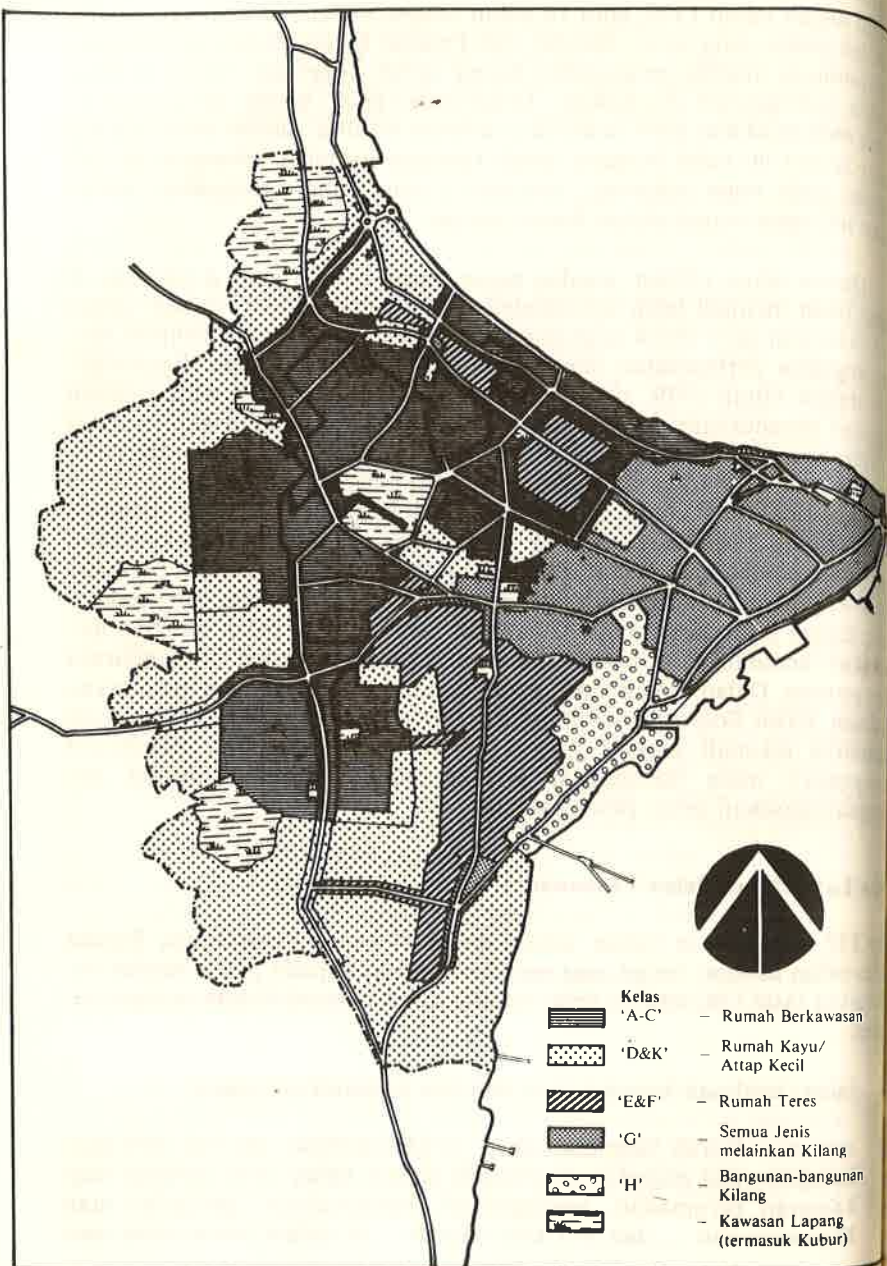
Pelan Layout dan Pelan Penzonan

Cap 137 bahagian ix bukan sahaja memberi kuasa Pesuruhjaya Bandar pelan-pelan bandar, tetapi juga memberi definisi kepada pelan bandar itu. Mengikut fasal 136, sesuatu pelan bandar boleh menunjuk atau memperuncutkan:

- a) jalan, landasan keretapi atau lain-lain komunikasi utama;
- b) zon atau daerah yang dikhaskan untuk kegunaan apa jua jenis atau kategori yang mungkin dinyatakan di atas pelan deraf tersebut bagi kawasan perumahan, perdagangan, perindustrian, pertanian atau kegunaan lain ... dan zon atau daerah ... di dalam mana-mana satu

BANDARAYA GEORGETOWN: PELAN PENZONAN 1939

RAJAH 1

atau
juk l

i)

ii)

iii)

c) resab

d) tamar

e) garis

f) garis

Petikan
jukkan bah
seerti denga
bandar ialal
penyediaan
kurang. Dai
pelan-pelan
dibuat untu
ment pressu
aktiviti pem
mengikut aj
alignmen jal
masih koson
pemaju swas
kes-kes sepe
mengikut pe
tuk memerli
dahkan dens
tahun 1972,
tidak ada pe

Hanya dalam
terim Zoning
Georgetown.
bukan sahaja
buat pertama

atau lebih yang kepadatan pembangunan adalah dikira dengan merujuk kepada:

- i) bilangan rumah atau orang perseorangan di dalam seekar;
- ii) peratus lot yang akan digunakan untuk bangunan;
- iii) jumlah ruang lantai bangunan ... tidak melebihi jumlah yang dinyatakan di dalam pelan deraf sebagaimana dibenarkan untuk sesuatu zon atau daerah;
- c) resab untuk kegunaan kerajaan;
- d) taman, kawasan rekreasi dan kawasan lapang;
- e) garis bangunan; dan
- f) garis untuk lebuh raya.

Petikan panjang dari Cap 137 bahagian ix di atas ialah untuk menunjukkan bahawa dengan enakmen ini, perancangan bandar telah menjadi seerti dengan perancangan guna-tanah (*land-use planning*) dan pelan-pelan bandar ialah cuma plan penzonan dan layout. Rekod mengenai metodologi penyediaan pelan atau skim-skim pada masa awal yang bertulis amatlah kurang. Dari perbincangan dengan mereka yang terlibat dalam penyediaan pelan-pelan itu adalah didapati bahawa pelan layout dan pelan penzonan dibuat untuk kawasan di bawah tekanan pembangunan sahaja (*development pressure area only*), iaitu kawasan yang menghadapi banyak aktiviti-aktiviti pembangunan. Di mana pelan disediakan, pada umumnya pelan itu mengikut apa yang tersedia ada diatas tanah itu kecuali untuk menjaga alignmen jalanraya, longkang atau garis bangunan. Di tempat-tempat yang masih kosong, tiada pelan penzonan disediakan hinggakan adanya pemaju-pemaju swasta membuat permohonan untuk membangunkan tanah. Dalam kes-kes seperti ini amalannya ialah untuk menyediakan pelan penzonan mengikut pelan yang disediakan oleh pemaju. Pindaan, jika ada, ialah untuk memerlukan pemaju-pemaju menyediakan kawasan lapang, merendahkan densiti dan memperuntukan tanah bagi jalan dan longkang. Hingga tahun 1972, terdapat banyak lagi kawasan di Bandaraya Georgetown yang tidak ada pelan penzonan.

Hanya dalam tahun 1973, satu pelan penzonan yang dikenali sebagai *Interim Zoning Plan I* dibentuk dan pelan ini meliputi seluruh Bandaraya Georgetown. Mengikut mereka yang terlibat dalam penyediaanya, pelan ini bukan sahaja mengemaskinikan pelan-pelan zoning yang terdahulu tetapi buat pertama kalinya, seluruh Bandaraya Georgetown dirancang sekaligus.

Ini bermakna keperluan seluruh Bandaraya dipertimbangkan sebelum pelan disiapkan. Mengikut namanya, pelan penzonan interim 1973 merupakan perintis dalam satu siri pelan-pelan penzonan untuk bandaraya ini dan pelan-pelan yang akan datang akan menunjukkan lebih keperincian corak guna tanah. Bagaimanapun, tidak terdapat apa-apa langkah yang mengemaskinikan pelan penzonan interim ini, kecuali beberapa usaha untuk menyesuaikan kawasan-kawasan tertentu sahaja.

Rancangan Struktur

Memandangkan adanya kekurangan dalam amalan perancangan guna tanah, Kerajaan Malaysia telah meluluskan Akta Perancangan Bandar dan Wilayah dalam tahun 1976. Ini adalah mengikut amalan Kerajaan Britain. Di bawah Akta ini, proses perancangan berlaku mengikut 2 peringkat, iaitu perancangan polisi atau proses perancangan strategi dan perancangan terperinci atau proses perancang teknikal. Rancangan polisi dipanggil *rancangan struktur* dan pelan terperinci dipanggil *pelan tempatan*. Keduanya merupakan rancangan pembangunan untuk kawasan kerajaan tempatan.

Unsur yang agak radikal yang terkandung di dalam Akta ini ialah rancangan struktur telah didefinisikan sebagai satu kenyataan yang bertulis yang mengandungi polisi dan cadangan kasar dalam hal kegunaan dan pembangunan tanah bagi kawasan di bawah sesuatu kerajaan tempatan. Ini ialah satu perbezaan yang penting dari pelan bandar dahulu di mana pelan bandar hanya merupakan satu peta atau beberapa peta. Pelan mengikut format ini membolehkan ahli perancangan melahirkan objektif-objektif, polisi dan strategi-strategi dengan lebih tepat. Format ini juga membenarkan peta atau lain carta grafik digunakan untuk menjamin bahawa mesej dikenalpasti dengan terang dan tepat oleh pembaca. Akta ini juga memastikan orang ramai boleh dibenar dan diberikan kemudahan untuk mengambil bahagian dalam persediaan polisi dan strategi. Proses menyediakan rancangan struktur dan peranan masyarakat telah diperbincangkan dalam kertas lain dan tidak payahlah kita membicarakannya lagi di sini selain dari menekankan bahawa kejayaan pengambilan bahagian masyarakat umum terletak di atas inisiatif dan penglibatan mereka, kesediaan ahli perancangan menerima teguran orang ramai dan metodologi penyediaan rancangan struktur ini (lihat Goh, 1983).

Lagi satu perkara yang penting dalam Akta ini ialah ia mengandungi garis panduan tentang bagaimana pelan-pelan harus disediakan. Umumnya, Akta 1976 menyatakan bahawa kerajaan tempatan mesti menjalankan suatu tinjauan dan mengkaji "perkara-perkara yang mungkin mempengaruhi pembangunan atau perancangan pembangunan" dalam sesuatu kawasan sebelum deraf pelan struktur disediakan (Seksi 7). Perkara-perkara yang harus dikaji termasuk ciri-ciri fizikal, ekonomi, alam

sekitar dan sosial; saiz, komposisi dan taburan penduduk; sistem komunikasi dan pengangkutan dan trafik dalam kawasan perancangan. Polisi dan cadangan yang terkandung dalam rancangan struktur itu mesti mengambil perhatian polisi-polisi sosial, ekonomi dan alam sekitar negeri dan negara dan sumber-sumber yang ada untuk menjayakan rancangan ini.

Majlis Perbandaran Pulau Pinang sedang bergiat untuk menyediakan rancangan struktur untuk pulau ini. Ramai orang dari pelbagai disiplin seperti sosiologi, ekonomi, demografi, seni-bina, ekologi, telah berunding untuk menjalankan kajian-kajian yang khusus (contohnya: penduduk, pendapatan dan pekerjaan, perumahan, pertanian, kualiti alam sekitar, kemudahan awam, kegunaan tanah dan lain-lain lagi) dan menyediakan "laporan teknikal" untuk membantu ahli perancangan menyediakan suatu rancangan struktur untuk pulau ini. Setelah rancangan struktur ini siap kelak, jabatan perancangan MPPP akan terus membuat *tempatan* iaitu pelan yang terperinci berdasarkan polisi dan cadangan yang terkandung dalam rancangan struktur.

Kelemahan dan Peluang-Peluang

Perancangan bandar di Bandaraya Georgetown telah berubah dari apa yang berlaku pada awalnya apabila keputusan mengenai pembangunan tanah dibuat secara *ad hoc* untuk menyelesaikan sesuatu masalah. Tetapi, ia mesti ingat bahawa campurtangan kerajaan dalam *built environment* ialah seolah-olahnya untuk meninggikan kehidupan orang ramai. Tetapi malangnya, pelupusan tanah secara sewenang-wenang dan secara besar-besaran mengakibatkan kerajaan tidak dapat mengawal suatu sumber perancangan yang terpenting, iaitu tanah. Apabila perancangan bandar muncul sebagai satu fungsi yang jelas (*distinct*) di Bandaraya Georgetown pada awal 1900, amalannya ialah seperti rancangan penggunaan tanah sahaja. Oleh yang demikian, perancangan di Bandaraya Georgetown adalah merupakan menyiapkan peta berwarni-warni yang menunjukkan apa yang boleh dibina atas satu keping tanah dan bagaimana intensif penggunaan tanah itu selain dari menunjukkan garisan untuk jalan, depan-belakang, longkang dan kawasan lapang. Adalah ketara bahawa upayaan kerajaan untuk melaksanakan cadangan yang tercatat dalam pelan itu sendiri adalah terhad kerana kebanyakan tanah telah dimiliki orang ramai. Kerajaan cuma bergantung kepada tuan punya tanah untuk membangun tanah mereka mengikut apa yang ia kehendaki. Tetapi pelan zonan adalah pada asasnya pelan untuk mengawal pembangunan yang memberi panduan kepada tuan-tanah apa yang boleh atau tidak boleh dibangunkan di tanah mereka tanpa had masa. Seelok-eloknya, jika semua *built environment* di bangun mengikut pelan, ini akan menghasilkan satu bandar yang bersepadu, sihat, dan mempunyai kemudahan awam yang cukup.

Tetapi malangnya, dalam kes di Pulau Pinang, keadaan pada masa
adalah tidak sempurna kerana heberana sebah Pertama sebelum
Georgetown

menyelaras
60an.

bagaimanapun
menentukan
strategi
awasan
masa
mengabaikan
pengabaian
bahasa
aduan
jalan
demikian
nyandar
unsur
mensi
pada
tumpuan
mendat
dokternya,

im
vn
ai
dalam perumahan mereka. Ini akan menimbulkan keadaan
papa (*slums*) dan setinggan. Namun, perumahan adalah hanya
isu sahaja; mungkin tidak salah jika kita katakan bahawa samada
sengaja atau tidak, ahli perancang mempunyai sedikit maklumat
hal-ehwal masyarakat yang mereka ditugaskan berhidmat kerana
mereka dihadapkan oleh mereka sendiri atau oleh majlis mereka.

bandar yang progresif. Sesungguhnya, pengetahuan dalam satu disiplin sains tulen atau sains kemasyarakatan sahaja ialah tidak cukupi. Seseorang ahli perancang masa kini mesti mempunyai seorāng Renaissance. Oleh kerana hanya segelintir individu-individu yang fasih dalam semua aspek pengetahuan alam-semerta mereka yang dipertanggungjawabkan untuk membuat rancangan bandar (iaitu urban planners) mesti sekurang-kurangnya mempunyai kebolehan menyambung antara, seperti yang dipanggil oleh Harvey (1973) "sociological imagination" dan "spatial consciousness". Sebagai alternatif perancangan bandar mesti dijalankan sebagai sesuatu gerakan kolektif oleh sekumpulan ahli dari perbagai disiplin dan dipimpin oleh seorang yang simpati dan mempunyai pengetahuan dalam *sociological imagination* dan *spatial consciousness*. Jika tidak, rancangan struktur yang disediakan hanya mengutamakan polisi dan cadangan spatial tanpa perhubungan dengan objektif-objektif sosial, ekonomi dan alam sekitar.

Kedua, dan mungkin lebih penting lagi, ahli perancang mesti sedar tentang suasana sosial, ekonomi dan politik di mana mereka bertugas. Mereka mesti menerima bahawa perusahaan swasta yang diamalkan oleh negara kita biasanya membahagikan sumber dan peluang kepada golongan yang berada. Oleh yang demikian, ahli-ahli perancang mesti bekerja sedaya upaya untuk menentukan bahawa perancangan mereka adalah bercorak kompensatori (berat sebelah) kepada mereka yang menghadapi kesusahan didalam proses pasaran swasta. Tambahan lagi, ahli perancang mesti sedar bahawa pada masa sekarang terdapat kajian-kajian yang lengkap yang menunjukkan bahawa perancangan didalam masyarakat kapitalis adalah untuk "menjaga pasaran berjalan dengan licin" dan "membaiki akibat-akibat buruk yang wujud dari pasaran yang berbentuk *self regulating*" (Harvey: 1973: 274) (Sila lihat juga Castells, 1977; Kilmartin dan Thorpe, 1978; Kirk, 1980). Dengan kata lain, perancangan bandar pada dasarnya ialah untuk membolehkan mereka yang berada mengumpulkan lebih banyak kekayaan. Saya tidak berniat untuk menyenaraikan satu persatu bagaimana ahli perancang yang progresif boleh bertugas dalam keadaan ini. Perbincangan mengenai bagaimana seseorang ahli perancang mesti bergerak masih berjalan (lihat Kirk, 1980; Paris, 1983 dan *Journal of Urban and Regional Research*). Tetapi kesedaran bahawa perancangan bandar adalah berkaitan dengan pembahagian sumber-sumber yang terhad, oleh itu ianya adalah satu aktiviti politik dan setiap rancangan atau pelan adalah kenyataan prioriti, oleh itu ianya adalah satu dokumen politik, ialah langkah kesedaran yang pertama dan terpenting. Sedikit sebanyak pengetahuan mengenai perbincangan ini akan membolehkan ahli perancangan mencari tugas-tugas yang tertentu dalam profesyen perancangan.

REFERENCES

- Castells, M. 1977: *The Urban Question*. Oxford: Basil Blackwell.
 Harvey, G.E. 1974: *Urban Design and Planning*. London: Edward Arnold.
 H. 1969: *Planning in the Public Interest*. London: George Allen and Unwin.
 Ban Lee 1983: *Urban Planning in Singapore*. Singapore: Singapore Planning Board.
 July 1983.
 Harvey, D. 1973: *Social Justice and the City*. London: Blackwell.
 Kilmartin, L. and Thorpe, G. 1980: *Urban Planning and the Environment*. London: George Allen and Unwin.
 R.E. 1969: *What is Urban Planning?* London: George Allen and Unwin.
 - *Past and Present*. London: George Allen and Unwin.
 W.E. 1884: *Urban Planning*. London: George Allen and Unwin.
 Press.
 Board (Town and Country Planning Board).
 Georgetown, Singapore.
 and Country Planning Board.
 D.K. 1937: *Urban Planning in Singapore*. Singapore: Singapore Planning Office, Singapore.

Perayaan kedua-ratus tahun akan berjalan setahun lagi. Dalam masa yang singkat ini adalah diragui bahawa mereka yang telah lama ketinggalan dalam tekanan pasaran dan amalan perancangan bandar dapat menikmati kemudahan rancangan bandar menjelang 1986. Tetapi mereka yang terlibat dalam penyediaan rancangan boleh menentukan bahawa rancangan struktur mesti mengandungi objektif yang memberi kemudahan kepada mereka yang selalunya ketinggalan di dalam proses pasaran dan mempunyai polisi dan cadangan yang tepat dan dalam perkataan yang boleh di ukur (bukan perkataan seperti "cukup" dan "sesuai"). Barangkali dengan cara begini, kebanyakan orang ramai di Pulau Pinang, jika tidak semua, akan mempunyai sebab untuk merayakan 1986.

REFERENCES

- Stells, M. 1977: *The Urban Question*, English Edu. London: Arnold.
- Berry, G.E. 1974: *The Evolution of British Town Planning*. Plymouth: Leonard Hill Books.
- Stewart, H. 1969: Planning for People Not Building in M. Stewart, *The City*. Penguins.
- Ban Lee 1983: Structure Plan and Public Participation, in-*Housing and Property*, June-July 1983.
- Vevey, D. 1973: *Social Justice and the City*. London: Arnold.
- Martin, L. and Thorns, D. 1978: *Cities Unlimited*. Sydney: George Allen and Unwin.
- Clark, G. 1980: *Urban Planning in A Capitalist Society*. London: Croan Helm.
- Clark, R.E. 1969: Whose City? in M. Stewart, *The-City*. Penguins.
- Penang - *Past and Present, 1786 - 1963*. The City Council of Georgetown, Penang. 1966.
- Phillips, W.E. 1884: *Minute on Landed Tenures, of Prince of Wales Island*. The Government Press.
- Board (Town Planning Provisions) (Extensions) Ordinance. The City Council of Georgetown, Penang.
- Urban and Country Planning Act of 1976. Government Printers, Kuala Lumpur, 1976.
- Waters, D.K. 1937: *The-Municipal Ordinance of the Straits Settlements*. Government Printing Office, Singapore 1937.